Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
prednesené 17. decembra 2015 [1]

Vec C-528/14

X
proti
Staatssecretaris van Financiën

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Hoge Raad der Nederlanden (Najvyšší súd Holandska)]

„Spoločný colný sadzobník — Nariadenie (ES) č. 1186/2009 — Článok 3 a nasledujúce — Oslobodenie od dovozného cla — Osobný majetok — Presťahovanie bydliska z tretej krajiny do Európskej únie — Pojem ‚bydlisko' — Vylúčenie možnosti zriadiť si bydlisko súbežne v tretej krajine a v členskom štáte Únie — Kritériá na určenie miesta bydliska"

I – Úvod

1. Návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Hoge Raad der Nederlanden (Najvyšší súd Holandska), sa týka výkladu článku 3 a nasledujúcich nariadenia Rady (ES) č. 1186/2009 zo 16. novembra 2009 ustanovujúceho systém Spoločenstva pre oslobodenie od cla. [2] Tento článok 3 umožňuje fyzickej osobe, ktorá sa sťahuje z „bydliska" v tretej krajine na colné územie Európskej únie, využiť také oslobodenie v súvislosti s osobným majetkom, ktorý pri tejto príležitosti dováža.

2. Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi pánom X a Staatssecretaris van Financiën (štátny tajomník Holandska pre financie), v ktorom ide o to, že holandské colné orgány odmietli oslobodiť od dovozného cla osobný majetok, ktorý dotknutá osoba doviezla do Holandska, keď opustila Katar, kde sa zdržiavala a pracovala tri a pol roka. Podľa týchto orgánov sa oslobodenie od cla upravené v článku 3 v prejednávanej veci neuplatní vzhľadom na to, že bydlisko pána X bolo v skutočnosti ponechané v Holandsku počas celého tohto obdobia.

3. Vnútroštátny súd sa Súdneho dvora v prvom rade pýta, či je na účely uplatňovania nariadenia č. 1186/2009 možné, aby mala fyzická osoba „bydlisko" v členskom štáte a súčasne v tretej krajine. V prípade kladnej odpovede sa následne pýta, či možno uplatniť oslobodenie od cla stanovené v článku 3 tohto nariadenia, keď dotknutá osoba prestane mať bydlisko v tejto tretej krajine. V prípade zápornej odpovede, t. j. ak v tejto súvislosti nie je možné mať dvojité bydlisko, sa vnútroštátny súd napokon pýta, aké kritériá treba použiť na určenie miesta bydliska určitej osoby v zmysle tohto článku, pokiaľ táto osoba má ako v spore vo veci samej osobné i pracovné väzby v tretej krajine a výlučne osobné väzby v členskom štáte.

1 — Jazyk prednesu: francúzština.
2 — Ú. v. EÚ L 324, s. 23.

II – **Právny rámec**

A – *Nariadenie č. 1186/2009*

4. Nariadenie Rady (EHS) č. 918/83 z 28. marca 1983 ustanovujúce systém spoločenstva pre oslobodenie od cla,[3] ktoré je základným predpisom v tejto oblasti, bolo zrušené a kodifikované nariadením č. 1186/2009.

5. Odôvodnenia 2, 3 a 4 nariadenia č. 1186/2009 stanovujú:

„(2) Pri absencii špecifickej odchýlky prijatej v súlade s ustanoveniami zmluvy sa spoločné colné sadzby uplatňujú na všetok tovar dovezený na územie Spoločenstva…

(3) Avšak za určitých presne definovaných okolností, kde na základe osobitných podmienok, za ktorých je tovar dovážaný, chýba obvyklá potreba chrániť hospodárstvo, je takéto zaťaženie neodôvodnené.

(4) Je želateľné, aby za takýchto okolností boli vykonané opatrenia, ktoré sú tradičné vo väčšine systémov colných pravidiel a ktoré umožňujú uplatniť na tovar oslobodenia od dovozného cla, ktorým by za normálnych okolností podliehali.“

6. Články 3 až 11 nariadenia č. 1186/2009 sú súčasťou jeho hlavy II nazvanej „Oslobodenie od dovozného cla“ kapitoly I, ktorá sa týka „osobn[ého] majet[ku] fyzických osôb sťahujúcich sa z bydliska v tretej krajine do Spoločenstva“.

7. Článok 3 stanovuje, že „pokiaľ články 4 až 11 neustanovujú inak, osobný majetok dovážaný fyzickými osobami sťahujúcimi sa z bydliska v tretej krajine na colné územie Spoločenstva je oslobodený od dovozného cla“.

8. Článok 4 ods. 1 stanovuje, že „oslobodenie sa vzťahuje na osobný majetok, ktorý:

a) s výnimkou osobitných prípadov odôvodnených okolnosťami, bol vo vlastníctve dotknutej osoby a v prípade, že nejde o spotrebný tovar, bol používaný touto osobou v mieste pôvodného bydliska najmenej šesť mesiacov pred dňom, kedy táto osoba prestala mať bydlisko v tretej krajine, z ktorej sa vysťahovala;

b) v novom bydlisku dotknutej osoby sa má používať na rovnaký účel.“

9. Podľa článku 5 ods. 1 „oslobodenie môže byť priznané len osobám, ktorých bydlisko bolo mimo colného územia Spoločenstva nepretržite po dobu najmenej 12 mesiacov“.

10. V článku 6 je vymenovaný osobný majetok, ktorý je vylúčený z oslobodenia od dovozného cla.

11. Podľa článku 7 ods. 1 „s výnimkou osobitných prípadov sa oslobodenie prizná len na osobný majetok, ktorý dotknutá osoba navrhla na prepustenie do voľného obehu v lehote 12 mesiacov odo dňa, keď si zriadila obvyklé bydlisko na colnom území Spoločenstva“.

3 — Ú. v. ES L 105, s. 1; Mim. vyd. 02/001, s. 419.

12. Článok 8 stanovuje, že „pred uplynutím 12 mesiacov odo dňa prijatia colného vyhlásenia na prepustenie do voľného obehu nesmie byť osobný majetok, ktorý bol oslobodený od dovozného cla, požičaný, daný do zálohy, prenechaný do nájmu alebo prevedený, či už za odplatu, alebo bezplatne bez predchádzajúceho oznámenia príslušným orgánom“, lebo v opačnom prípade zaň treba zaplatiť dovozné clo podľa podmienok stanovených v odseku 2 tohto článku.

13. Článok 9 ods. 1 stanovuje, že „ako výnimka z článku 7 ods. 1 môže byť oslobodenie na osobný majetok navrhnutý na prepustenie do voľného obehu priznané pred tým, ako si dotknutá osoba zriadi obvyklé bydlisko na colnom území Spoločenstva, za predpokladu, že táto osoba sa zaviaže zriadiť si toto bydlisko v lehote šiestich mesiacov“.

14. Podľa článku 10 ods. 1 „ak z dôvodu pracovných povinností dotknutá osoba opustí tretiu krajinu, kde mala miesto trvalého pobytu, bez toho, aby si zároveň zriadila obvyklé bydlisko na colnom území Spoločenstva, hoci tak skutočne mienila urobiť, môžu príslušné orgány povoliť oslobodenie osobného majetku prepraveného na colné územie Spoločenstva od cla“.

15. Článok 11 dáva príslušným orgánom tiež možnosť povoliť výnimku z niektorých podmienok uplatňovania oslobodenia od dovozného cla, „ak sa dotknutá osoba musí vysťahovať z tretej krajiny na colné územie Spoločenstva v dôsledku výnimočných politických okolností“.

B – *Smernice 83/182/EHS a 83/183/EHS*

16. Smernica Rady 83/182/EHS z 28. marca 1983 sa týka oslobodenia od daní, ktoré platia v rámci Spoločenstva pre dočasný dovoz určitých dopravných prostriedkov.[4] Článok 7 tejto smernice nazvaný „Všeobecné pravidlá na určovanie bydliska“ v odseku 1 stanovuje:

„Na účely tejto smernice sa ‚bydliskom‘ rozumie miesto, kde určitá osoba žije, aspoň 185 dní v každom kalendárnom roku, pre svoje osobné a pracovné väzby, poprípade u osoby, ktorá nemá žiadne pracovné väzby, pre osobné väzby, z ktorých vyplýva úzke spojenie medzi týkajúcou sa osobou a miestom, kde žije.

Za bydlisko osoby, ktorú pracovné väzby pútajú k inému miestu ako osobné väzby, a ktorá preto žije striedavo na rôznych miestach nachádzajúcich sa v dvoch alebo viacerých členských štátoch, sa však považuje miesto, ku ktorému má osobné väzby, ak sa tam táto osoba pravidelne vracia…“

17. Smernica Rady 83/183/EHS z 28. marca 1983, o oslobodení od daní, ktoré sa vzťahuje na trvalý dovoz osobného majetku jednotlivcov z členského štátu,[5] bola zrušená smernicou 2009/55/ES.[6] Znenie článkov 6 ods. 1 týchto dvoch smerníc je totožné so znením článku 7 ods. 1 smernice 83/182.

III – **Spor vo veci samej, prejudiciálne otázky a konanie pred Súdnym dvorom**

18. Pán X najprv pracoval a býval v Holandsku a následne bol od 1. marca 2008 do 1. augusta 2011 zamestnaný v Katare. V tejto tretej krajine mal k dispozícii byt, ktorý mu poskytol zamestnávateľ, a udržiaval tam pracovné i osobné vzťahy. Počas uvedeného obdobia strávil pán X mimo Kataru 281 dní, počas ktorých navštívil manželku, plnoleté deti a ostatnú rodinu, ktorá zostala v Holandsku, a strávil dovolenku v iných krajinách. Jeho manželka, ktorá naďalej pracovala v Holandsku, ho v Katare navštívila šesťkrát v celkovom trvaní 83 dní.

4 — Ú. v. ES L 105, s. 59; Mim. vyd. 09/001, s. 112.

5 — Ú. v. ES L 105, s. 64; Mim. vyd. 09/001, s. 117.

6 — Smernica Rady z 25. mája 2009 o oslobodení od daní, ktoré sa vzťahujú na trvalé premiestnenie osobného majetku jednotlivcov z členského štátu (Ú. v. EÚ L 145, s. 36).

19. Pred svojím návratom do Holandska požiadal pán X holandské colné orgány o udelenie povolenia na dovoz osobného majetku z Kataru do Únie v režime oslobodenia od cla upravenom v článku 3 nariadenia č. 1186/2009. Daňový inšpektor túto žiadosť zamietol s odôvodnením, že dotknutá osoba nemôže presťahovať do Holandska svoje „bydlisko“ v zmysle uvedeného článku, lebo počas svojho pobytu v Katare ponechala svoje bydlisko v uvedenom členskom štáte, a teda nikdy nemala bydlisko v tejto tretej krajine.

20. Pán X podal proti tomuto zamietavému rozhodnutiu žalobu na Rechtbank te Haarlem (Prvostupňový súd Haarlem), ktorý jeho návrhu vyhovel. Daňový inšpektor podal odvolanie na Gerechtshof Amsterdam (Odvolací súd Amsterdam), ktorý rozhodnutím zo 4. júla 2013 zrušil napadnutý rozsudok.

21. Vnútroštátny súd uvádza, že Gerechtshof s odvolaním sa na určité rozsudky Súdneho dvora [7] založil svoje rozhodnutie na tom, že bydlisko v zmysle uvedeného článku 3 sa má nachádzať v mieste, kde má dotknutá osoba trvalé centrum záujmov. Keďže v prejednávanej veci nie je možné určiť, kde sa nachádza trvalé centrum záujmov pána X z hľadiska jeho osobných i pracovných väzieb, Hof usúdil, že v takom prípade musia mať prednosť osobné väzby dotknutej osoby, z čoho vyvodil, že jej bydlisko bolo zachované v Holandsku počas celého sledovaného obdobia.

22. Pán X podal kasačný opravný prostriedok na Hoge Raad der Nederlanden (Najvyšší súd Holandska) s tvrdením, že keďže mal osobné väzby súbežne v oboch krajinách, skutočnosť, že mal pracovné väzby výlučne v Katare, mala byť hlavným kritériom umožňujúcim situovať jeho bydlisko do tejto tretej krajiny, takže mu malo byť priznané oslobodenie stanovené v článku 3 nariadenia č. 1186/2009.

23. Za týchto okolností sa Hoge Raad der Nederlanden (Najvyšší súd Holandska) rozhodnutím zo 14. novembra 2014 doručeným Súdnemu dvoru 21. novembra 2014 rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Zahŕňa nariadenie č. 1186/2009 možnosť, že fyzická osoba má svoje bydlisko súčasne v členskom štáte aj v tretej krajine, a ak áno, platí potom oslobodenie od dovozného cla stanovené v článku 3 pre osobný majetok, ktorý sa do Európskej únie prepraví v rámci zrušenia bydliska [tejto fyzickej osoby] v tretej krajine?

2. Ak nariadenie č. 1186/2009 vylučuje dvojité bydlisko a posúdenie všetkých okolností nepostačuje na určenie bydliska, podľa akého pravidla alebo pomocou akých kritérií treba potom na účely uplatnenia tohto nariadenia stanoviť, v ktorej krajine má dotknutá osoba svoje bydlisko v prípade, ako je ten prejednávaný, keď v tretej krajine disponuje osobnými aj pracovnými väzbami a v členskom štáte má osobné väzby?“

24. Písomné pripomienky predložil pán X, holandská vláda a Európska komisia. Pojednávanie sa neuskutočnilo.

7 — V návrhu na začatie prejudiciálneho konania je uvedené, že v tomto smere Gerechtshof odkázal na rozsudky Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160), Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407) a Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251), ktoré sa všetky týkajú výkladu smerníc 83/182 a 83/183.

IV – **Analýza**

A – *O vylúčení možnosti zriadiť si bydlisko v zmysle nariadenia č. 1186/2009 v tretej krajine a zároveň v členskom štáte*

1. *Úvodné úvahy*

25. Prvou otázkou, ktorá je rozdelená na dve časti, vnútroštátny súd od Súdneho dvora v podstate v prvom rade žiada, aby určil, či je na účely uplatňovania nariadenia č. 1186/2009 [8] možné, aby fyzická osoba mala počas toho istého obdobia „bydlisko“ na dvoch odlišných miestach, konkrétne v členskom štáte a zároveň v tretej krajine. Následne má Súdny dvor v prípade kladnej odpovede na prvú časť otázky rozhodnúť, či by sa oslobodenie od cla upravené v článku 3 uvedeného nariadenia mohlo v takom prípade vzťahovať na dovoz osobného majetku do Európskej únie v rámci zrušenia bydliska majiteľa v dotknutej tretej krajine.

26. Vnútroštátny súd sa vzhľadom na prístup Gerechtshof Amsterdam (Odvolací súd Amsterdam) [9] pýta, ako treba vykladať pojem „bydlisko“ v zmysle tohto nariadenia za takých okolností, akými sú okolnosti prejednávanej veci, pričom pripomína, že v tomto prípade boli prítomnosť a väzby pána X rozdelené medzi Holandsko a Katar počas sledovaného obdobia viacerých rokov. Domnieva sa, že ciele nariadenia č. 1186/2009 [10] podľa všetkého nebránia tomu, aby v takom prípade na jednej strane mohlo existovať bydlisko v členskom štáte a zároveň v tretej krajine a na druhej strane aby bolo možné priznať oslobodenie upravené v článku 3 uvedeného nariadenia, keď dotknutá osoba zruší svoje bydlisko v tretej krajine a pri tejto príležitosti dovezie svoj osobný majetok do tohto členského štátu. [11]

27. Pán X navrhuje odpovedať na prvú prejudiciálnu otázku v tom zmysle, že uplatnenie článku 3 nariadenia č. 1186/2009 by v takom prípade ako v spore vo veci samej malo byť možné. [12] Holandská vláda a Komisia zas obhajujú stanovisko, podľa ktorého ustanovenia tohto nariadenia vylučujú možnosť, aby fyzická osoba mala bydlisko v členskom štáte a zároveň v tretej krajine. S týmto prístupom súhlasím aj ja z dôvodov, ktoré objasním nižšie.

8 — Na úvod treba poukázať na to, že výklad pojmu „bydlisko“, ktorý požaduje vnútroštátny súd, sa netýka len článkov 3 až 11 nariadenia č. 1186/2009, o uplatňovanie ktorých ide v spore vo veci samej, ale aj ďalších ustanovení tohto nariadenia (pozri bod 28 týchto návrhov).

9 — Podľa návrhu na začatie prejudiciálneho konania „Gerechtshof usúdil, že nie je možné jednoznačne určiť…, kde sa nachádzalo trvalé centrum záujmov [pána X], čím implicitne konštatoval, že skutočnosti vedúce k záveru, že dotknutá osoba mala (ponechané) bydlisko v Holandsku, [na jednej strane] a skutočnosti vedúce k záveru, že dotknutá osoba mala bydlisko v Katare, [na druhej strane] sú v rovnováhe“.

10 — V tomto smere tento súd uvádza rozsudky Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, body 24 až 26) a Wencel (C-589/10, EU:C:2013:303). Už v tejto fáze chcem poukázať na to, že na posledný uvedený rozsudok sa tu možno odvolávať len analogicky, lebo sa týka výkladu ustanovení nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva, v znení zmenenom a doplnenom a aktualizovanom nariadením Rady (ES) č. 118/97 z 2. decembra 1996 (Ú. v. ES L 28, 1997, s. 1; Mim. vyd. 05/003, s. 3).

11 — Vnútroštátny súd však spresňuje posledné uvedené tvrdenie, keď uvádza, že by sa dalo vychádzať aj z toho, že v takom prípade nedochádza k skutočnému presťahovaniu bydliska v zmysle uvedeného článku „vzhľadom na to, že bydlisko v tretej krajine je vlastne len opustené“.

12 — Pán X konkrétne primárne tvrdí, že počas sledovaného obdobia nemal dvojité bydlisko, lebo „už nemal ‚bydlisko‘ v Holandsku“, kam chodil „len na návštevy“, a že odpoveď na položenú otázku je teda čisto teoretická. Pokiaľ by bol prijatý iný názor na skutkové okolnosti, pán X subsidiárne tvrdí, že je možno zriadiť si bydlisko v členskom štáte a súčasne v tretej krajine a že v prejednávanej veci môže využiť oslobodenie od cla upravené v článku 3 vzhľadom na to, že bydlisko, ktoré si ponechal v Holandsku, bolo „menej významné“ ako jeho „prvoradé“ bydlisko v Katare.

2. *O potrebe vykladať pojem bydlisko v zmysle nariadenia č. 1186/2009*

28. Ako zdôraznil vnútroštátny súd i holandská vlád a Komisia, pojem „bydlisko“ nie je vymedzený v nariadení č. 1186/2009, kde je tento pojem uvedený nielen v článkoch 3 až 11, ktoré sú relevantné pre prejednávanú vec, ale aj, najmä vo francúzskom znení, v článkoch 12, 13, 17 a 81. To isté platilo pre nariadenie č. 918/83, ktorého cieľom bolo tiež stanovenie systému Spoločenstva pre oslobodenie od cla a ktoré bolo zrušené nariadením č. 1186/2009, ktoré kodifikovalo ustanovenia tohto predchádzajúceho aktu bez zmeny ich podstaty. [13]

29. Neprítomnosť definície v uvedených nariadeniach je o to pozoruhodnejšia, že Komisia sa na jednej strane rozhodla začleniť definíciu pojmu „bydlisko“ do svojho pôvodného návrhu, ktorý viedol k prijatiu nariadenia č. 918/83, [14] čo je zvláštnosť, ku ktorej sa vrátim neskôr, [15] a na druhej strane normotvorca sa, naopak, rozhodol vložiť spoločnú definíciu do smerníc 83/182 a 83/183, ktoré sa týkajú oslobodenia od dane [16] a boli prijaté v ten istý deň ako nariadenie č. 918/83.

30. Súdny dvor už síce poskytol prvky definície „bydliska“ v zmysle smerníc 83/182 [17] a 83/183, [18] pokiaľ však viem, zatiaľ neposkytol výklad tohto pojmu v zmysle nariadení stanovujúcich systém Spoločenstva pre oslobodenie od cla. Viaceré rozsudky Súdneho dvora sa síce týkajú výkladu ustanovení nariadení č. 918/83 a č. 1186/2009 a umožňujú najmä vymedziť vecnú pôsobnosť asi tridsiatich kategórií oslobodenia od cla stanovených týmito nástrojmi, no všetky tieto súdne precedensy sa týkajú iných pojmov. [19]

31. Pokiaľ ide o podmienky výkladu, ktorý má byť poskytnutý, pripomínam, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora tak z požiadavky jednotného uplatňovania práva Únie, ako aj zo zásady rovnosti vyplýva, že znenie ustanovenia práva Únie, ktoré neobsahuje nijaký výslovný odkaz na právo členských štátov s cieľom určiť jeho zmysel a rozsah pôsobnosti, si v zásade vyžaduje v celej Únii autonómny a jednotný výklad, ktorý musí zohľadňovať kontext tohto ustanovenia a cieľ sledovaný príslušnou právnou úpravou. [20]

32. Nariadenie č. 1186/2009 však nevymedzuje pojem „bydlisko“, ktorý používa najmä na určenie podmienok uplatňovania svojho článku 3 a nasl., ale zároveň výslovne neodkazuje ani na vnútroštátne právne poriadky s cieľom vymedziť význam tohto pojmu. Na účely uplatňovania všetkých ustanovení tohto nariadenia treba teda tento pojem považovať za autonómny pojem práva Únie. Tento prístup je podporený stanoviskom, ktoré už Súdny dvor zaujal v súvislosti s ustanoveniami nariadenia č. 918/83, ktoré bolo nahradené nariadením č. 1186/2009 a ktoré rovnako neobsahovalo definície použitých pojmov. [21]

13 — V návrhu z 11. decembra 2008, ktorý vyústil do prijatia nariadenia č. 1186/2009 [KOM(2008) 842 v konečnom znení], Komisia uviedla, že „nové nariadenie nahrádza viaceré právne akty tvoriace predmet kodifikácie [pozri prílohu V tohto návrhu]; návrh plne zachováva obsah kodifikovaných právnych aktov a obmedzuje sa výlučne na ich zjednotenie do jedného právneho aktu, pričom *formálne zmeny a doplnenia* nepresahujú nevyhnutný kodifikačný účel“ (kurzívou zvýraznené v pôvodnom znení).

14 — Návrh z 12. marca 1979 [KOM(79) 104 v konečnom znení].

15 — Pokiaľ ide o definíciu navrhnutú Komisiou a objasnenie, ktoré môže poskytnúť v súvislosti s odpoveďou na prvú i druhú otázku položenú v prejednávanej veci, pozri bod 35 a bod 71 týchto návrhov.

16 — Pozri ustanovenia týchto smerníc citované v bodoch 16 a 17 týchto návrhov.

17 — Pozri najmä rozsudok Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, bod 51 a nasl., ako aj citovanú judikatúru), ktorého kritériá na určenie miesta bydliska boli pripomenuté v rozsudku Komisia/Grécko (C-156/04, EU:C:2007:316, body 45 a 46).

18 — Pozri rozsudok Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, bod 54 a nasl.).

19 — Pozri najmä rozsudky Universität Stuttgart (303/87, EU:C:1989:128), Schoonbroodt (C-247/97, EU:C:1998:586), Feron (C-170/03, EU:C:2005:176), Har Vaessen Douane Service (C-7/08, EU:C:2009:417), Lietuvos geležinkeliai (C-250/11, EU:C:2012:496), Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556), ako aj Utopia (C-40/14, EU:C:2014:2389).

20 — Pozri najmä rozsudky Seattle Genetics (C-471/14, EU:C:2015:659, bod 23 a nasl.), ako aj Axa Belgium (C-494/14, EU:C:2015:692, bod 21 a nasl.).

21 — Pozri rozsudky Feron (C-170/03, EU:C:2005:176, bod 26 a nasl.), ako aj Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, bod 22 a nasl.).

33. Na výklad uvedeného autonómneho pojmu síce bude potrebné vziať do úvahy kontext relevantných ustanovení a ich ciele, no v prvom rade uvediem určité prvky analýzy odvodené zo znenia týchto ustanovení, lebo ich považujem za zvlášť významné v prejednávanej veci.

3. *O doslovnom výklade príslušných ustanovení*

34. Ako Komisia správne uvádza, zo znenia príslušných ustanovení nariadenia č. 1186/2009 nemožno v nijakom prípade vyvodiť, že na účely uplatnenia oslobodenia stanoveného v článku 3 je možné mať bydlisko v členskom štáte a zároveň v tretej krajine, keďže nielen v uvedenom článku 3, ale aj v článkoch 4, 5, 7, 9, 10 a 11 [22] je pojem „bydlisko“ konzistentne použitý v jednotnom čísle. Okrem toho chcem uviesť, že to isté platí pre všetky ostatné články nariadenia č. 1186/2009, v ktorých je tento pojem uvedený, [23] a to vo všetkých rozličných jazykových zneniach nariadenia. [24]

35. V tomto smere možno poukázať aj na to, že v pôvodnom návrhu, ktorý viedol k prijatiu nariadenia č. 918/83, [25] Komisia uviedla definíciu pojmu „bydlisko“, [26] ktorá nebola prevzatá do konečného znenia tohto nariadenia, a vypracovala sériu ustanovení odkazujúcich na tento pojem, [27] v ktorých už vtedy použila výlučne jednotné číslo.

36. Tieto gramatické úvahy sú podporené vecnejšími údajmi. Viaceré formulácie uvedené v článkoch 3 až 11 nariadenia č. 1186/2009 ma totiž utvrdzujú v názore, že nie je možné, aby sa „bydlisko“ fyzickej osoby v zmysle tohto nariadenia nachádzalo súbežne v členskom štáte a v tretej krajine na účely uplatnenia týchto článkov.

37. V prvom rade súhlasím s názorom holandskej vlády, podľa ktorého zo znenia uvedeného článku 3 vyplýva, že právo na oslobodenie od cla upravené týmto ustanovením sa týka len prípadu *presťahovania* bydliska z tretej krajiny na colné územie Únie, a nie situácie osoby, ktorá už má bydlisko v členskom štáte, a teda na uvedenom území. Výraz presťahovanie použitý normotvorcom si totiž nevyhnutne už len zo samotného etymologického hľadiska vyžaduje premiestnenie tohto bydliska medzi miestom nachádzajúcim sa mimo Únie a iným miestom vnútri Únie. Požiadavka takého presunu vyplýva aj z názvu kapitoly, v ktorej sa nachádzajú uvedené články 3 až 11.

38. Znenie článku 4 potvrdzuje tento názor, lebo sa v ňom spomína majetok, ktorý dotknutá osoba používala „v mieste *pôvodného* bydliska najmenej šesť mesiacov pred dňom, kedy táto osoba prestala mať bydlisko v *tretej krajine, z ktorej sa vysťahovala*“, a ktorý sa bude používať aj „v *novom* bydlisku dotknutej osoby“, [28] pričom z týchto formulácií podľa môjho názoru vyplýva, že v tom istom čase môže existovať len jedno „bydlisko“ v zmysle tohto nariadenia.

39. Z článkov 7, 9, 10 a 11, kde je tento pojem použitý, rovnako nijako nevyplýva, že v tom istom období je možný súbeh viacerých miest bydliska mimo colného územia Únie a na tomto území. Práve naopak, tieto ustanovenia podľa môjho názoru jasne rozlišujú medzi zriadením bydliska dotknutej osoby najprv mimo tohto územia a potom na tomto území.

22 — Články 6 a 8 sa v tomto zozname nenachádzajú, lebo sa týkajú určenia osobného majetku, ktorý je z oslobodenia od cla vylúčený alebo je doň zahrnutý, v dôsledku čoho sa v nich pojem „bydlisko“ nespomína.

23 — T. j. pokiaľ ide konkrétne o francúzske znenie, články 12, 13, 17 a 81 uvedeného nariadenia.

24 — Okrem francúzskeho znenia pozri najmä španielske („residencia normal“), dánske („sædvanlige opholdssted“), nemecké („gewöhnlichen Wohnsitz“), anglické („normal place of residence“), talianske („residenza normale“), holandské („normale verblijfplaats“), portugalské („residência habitual“), rumunské („reședința obișnuită“) a švédske („normala bostad“) znenie.

25 — Už citovaný návrh [KOM(79) 104 v konečnom znení].

26 — Pozri článok 4 ods. 2 uvedeného návrhu citovaný v bode 71 týchto návrhov.

27 — Pozri články 5, 6, 10 až 12, 14, 16, 17, 20 a 71 uvedeného návrhu.

28 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

40. Doslovný výklad ustanovení nariadenia č. 1186/2009, ktoré sú predmetom prejednávanej veci, ma teda nabáda, aby som hneď odpovedal záporne na prvú časť prvej otázky položenej vnútroštátnym súdom. Tento záver *prima facie* je podporený systematikou i účelom týchto ustanovení.

4. *O kontextovom výklade príslušných ustanovení*

41. Z výkladu odôvodnení 2 a 3 v spojení s článkom 1 [29] nariadenia č. 1186/2009 vyplýva, že zásadou je spoločné zdaňovanie takých presunov majetku na územie Únie, ako je to v spore vo veci samej. Len výnimočne „z dôvodu osobitných okolností“, [30] ktoré sú „presne definovan[é]“, môže byť určitý majetok dovezený do Únie oslobodený od cla v zmysle uvedeného nariadenia.

42. V takom prípade je oslobodenie od cla priznané dotknutej osobe, ktorá oň požiada, pokiaľ sa predmetný dovoz uskutočnil v súlade s podmienkami vymedzenými v tomto nariadení. Osobitosťou zvýhodňujúcich opatrení prijatých v súvislosti s oslobodením od cla je, že na jednej strane nemajú všeobecnú pôsobnosť, ale na druhej strane majú definitívnu povahu. [31]

43. Keďže oslobodenie od dovozného cla tak predstavuje postup umožňujúci s konečnou platnosťou zrušiť zdanenie majetku dovezeného na účely, ktoré normotvorca Únie presne vymedzil, podmienky uplatnenia takej výnimky sa podľa môjho názoru musia v zásade vykladať reštriktívne. [32] Uvedené podmienky však nemožno chápať tak striktne, že by oslobodenie od cla stratilo potrebný účinok, najmä pokiaľ jeho priznanie závisí od skutočností súvisiacich so súkromným životom dotknutých osôb. [33] Platí to zvlášť pre výklad článku 3 a nasledujúcich nariadenia č. 1186/2009, ktoré si vyžadujú skutočné presťahovanie bydliska z tretej krajiny do členského štátu, aby mohol byť majetok dotknutej osoby oslobodený od cla.

44. V tomto smere pripomínam, že ako zdôraznil vnútroštátny súd v prejednávanej veci, Súdny dvor už vylúčil možnosť, aby mala jedna osoba súbežne dve zvyčajné bydliská na území dvoch rôznych členských štátov, ale len na účely uplatňovania nariadenia č 1408/71. Súdny dvor v rámci odôvodnenia svojho rozhodnutia poukázal najmä na to, že opačné riešenie spočívajúce v možnosti kumulovať viacero bydlísk by zbavilo potrebného účinku ustanovenia uvedeného nariadenia, ktoré používajú miesto bydliska ako hraničné kritérium na účely určenia rozhodného práva v rámci tohto nástroja. [34] Možnosť mať viacero tzv. obvyklých bydlísk by podľa môjho názoru bola rovnako v rozpore s logikou mechanizmu oslobodenia od cla stanoveného v článku 3 a nasl. nariadenia č. 1186/2009.

29 — Podľa článku 1 sa v nariadení č. 1186/2009 „ustanovujú prípady, v ktorých sa pri prepustení tovaru do voľného obehu alebo pri vývoze tovaru z colného územia Spoločenstva z dôvodu osobitných okolností prizná oslobodenie od dovozného cla, vývozného cla a opatrení prijatých na základe článku 133 zmluvy“.

30 — Táto reštriktívna formulácia sa nachádzala aj v bývalom článku 184 colného kódexu [pozri nariadenie Rady (EHS) č. 2913/92 z 12. októbra 1992, ktorým sa ustanovuje Colný kódex spoločenstva; Ú. v. ES L 302, s. 1; Mim. vyd. 02/004, s. 307], ktorý bol právnym základom zásahu normotvorcu Spoločenstva v oblasti oslobodenia od dovozného cla alebo vývozného cla, ktoré bolo zaradené medzi tzv. „zvýhodnené“ operácie (hlava VI).

31 — Ako je uvedené v bode 1 dôvodovej správy k vyššie uvedenému návrhu [KOM(79) 104 v konečnom znení], oslobodenie od cla sa tým odlišuje jednak od vyňatia z cla, lebo clo sa naďalej uplatňuje na tovar dovážaný na iné účely alebo inými osobami, než sú tie, ktorých sa oslobodenie týka, a jednak od pozastavenia cla, ktoré je dočasným opatrením.

32 — Pozri analogicky rozsudok Schoonbroodt (C-247/97, EU:C:1998:586, bod 23 a citovanú judikatúru), kde Súdny dvor uviedol, že ustanovenia priznávajúce pozastavenie cla „sa musia vykladať reštriktívne v súlade so svojím znením tak, aby nebolo možné uplatniť ich nad rámec ich znenia na výrobky, ktoré v nich nie sú uvedené“.

33 — V bode 1.4 svojho stanoviska k návrhu nariadenia, ktorý viedol k prijatiu nariadenia č. 918/83 (Ú. v. ES C 72, 1980, s. 20), Hospodársky a sociálny výbor poukázal na to, že „v tejto oblasti je totiž potrebné jasne uviesť, že predmet nariadenia sa dotýka životov fyzických osôb a rodín a reštriktívny prístup by sa nemal používať“, úryvok citovaný aj v rozsudku Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, bod 26).

34 — Rozsudok Wencel (C-589/10, EU:C:2013:303, bod 48 a nasl.).

5. *O teleologickom výklade príslušných ustanovení*

45. Podľa odôvodnenia 3 nariadenia č. 1186/2009, ktoré je v podstate prebratím druhého odôvodnenia nariadenia č. 918/83, je oslobodenie od cla upravené uvedenými aktmi odôvodnené skutočnosťou, že je prípustné nezdaniť tovar dovezený na územie Únie, keď „na základe osobitných podmienok, za ktorých je tovar dovážaný, chýba obvyklá potreba chrániť hospodárstvo“. Z *travaux préparatoires* k nariadeniu č. 918/83 vyplýva, že sa vychádzalo z toho, že v prípadoch splnenia osobitných podmienok upravených v tomto nástroji „sa majetok oslobodený od cla dováža za takých podmienok, že nemôže reálne konkurovať výrobe podobných tovarov v Spoločenstve ani ohroziť daňové zdroje štátov“.[35]

46. Je pravda, že možnosť mať dvojité bydlisko uvádzaná vnútroštátnym súdom sa sama osebe môže javiť ako zlučiteľná s týmito úvahami, lebo sa zdá, že v takej situácii nie je automaticky nevyhnutné použiť opatrenia na ochranu hospodárstva Únie. Domnievam sa však, že predmetná hypotéza, podľa ktorej by osoba mohla mať tzv. obvyklé bydlisko v členskom štáte i v tretej krajine a doviezť svoj osobný majetok na územie Únie, keď zruší svoje bydlisko v tretej krajine, predstavuje prípad, ktorý nezodpovedá konfigurácii, ktorej sa týka článok 3 a nasl. nariadenia č. 1186/2009.

47. V odpovedi na otázku týkajúcu sa výkladu ustanovení nariadenia č. 918/83 totiž Súdny dvor poukázal na to, že „ciele, ktoré sledoval normotvorca Únie pri prijatí [tohto] nariadenia… spočív[ali] na jednej strane v uľahčení usadenia sa v členskom štáte, ako aj na druhej strane v uľahčení práce colných orgánov členských štátov“.[36] Zdá sa teda, že pri stanovení spoločných oslobodení od dovozného cla zavedených týmto nariadením normotvorca konal nielen v záujme osôb, ktoré by mali toto clo zaplatiť pri usadení sa v členskom štáte, ale aj aby uľahčil prácu štátnych orgánov, ktorých úlohou by bolo kontrolovať preclievanie majetku dovezeného pri tejto príležitosti. Všetky tieto úvahy sa podľa môjho názoru dajú použiť vo vzťahu k nariadeniu č. 1186/2009, pričom pripomínam, že toto nariadenie len kodifikovalo najmä ustanovenia nariadenia č. 918/83.

48. Pokiaľ však v prejednávanej veci ide o prípadnú možnosť, aby mala určitá osoba „bydlisko“ v zmysle nariadenia č. 1186/2009 v členskom štáte a zároveň v tretej krajine, rovnako ako Komisia sa domnievam, že to, čo Komisia nazýva „úplným návratom do bydliska v členskom štáte“, nezodpovedá vyššie uvedenému cieľu, ktorý spočíva v podpore „zriadenia nového bydliska v členskom štáte“. Keby určitá osoba opustila jedno zo svojich tzv. obvyklých bydlísk, a to bydlisko v tretej krajine, aby žila výhradne v druhom bydlisku, a to v bydlisku *už zriadenom* v *členskom štáte*, nedošlo by v pravom slova zmysle k skutočnému *presťahovaniu bydliska* na colné územie Únie, ako si vyžaduje článok 3 a nasl. tohto nariadenia.

49. Aj z medzinárodných aktov, ktorými sa okrem iných zdrojov[37] inšpiroval normotvorca Únie, vyplýva, že rozhodujúcim prvkom odôvodňujúcim oslobodenie od dovozného cla za takých okolností, na aké odkazuje uvedený článok 3, je to, že majetok dováža fyzická osoba v súvislosti s premiestnením hlavného miesta, kde žije, ktoré sa – v závislosti od zdrojov – nazýva domicil alebo bydlisko, z krajiny vývozu tohto majetku do krajiny dovozu.[38]

35 — Už citované stanovisko Hospodárskeho a sociálneho výboru (bod 1.4). V bode 4 dôvodovej správy k vyššie uvedenému návrhu [KOM(79) 104 v konečnom znení] je rovnako uvedené, že oslobodenie od cla možno povoliť vo vzťahu k dovozu hnuteľného majetku používaného osobami, ktoré prichádzajú do určitej krajiny, aby sa v nej usadili, lebo taký dovoz neohrozuje vnútroštátnu výrobu podobných tovarov vzhľadom na to, že sa uskutočňuje mimo akéhokoľvek komerčného rámca.

36 — Rozsudok Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, bod 24). Na tieto ciele rovnakými slovami poukázal generálny advokát Poiares Maduro v návrhoch prednesených vo veci Feron (C-170/03, EU:C:2004:312, bod 74), v ktorých odkázal na návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Saggio vo veci Heinonen (C-394/97, EU:C:1999:10, bod 16).

37 — Pozri body 5 a 7 dôvodovej správy k vyššie uvedenému návrhu [KOM(79) 104 v konečnom znení], ako aj štvrté odôvodnenie nariadenia č. 918/83, ktorého podstata bola prebratá do odôvodnenia 5 nariadenia č. 1186/2009.

38 — Podľa odporúčania Rady pre colnú spoluprácu (ktorá sa stala Svetovou colnou organizáciou) z 5. decembra 1962 o oslobodení hnuteľných vecí dovezených pri príležitosti presťahovania bydliska od cla (dokument dostupný na tejto internetovej adrese: http://www.wcoomd.org/fr/about-us/legal-instruments/recommendations/~/media/5E6130F9EAA54352A7710C2CA72ABA2B.ashx) tak bol tento predpis prijatý s cieľom „uľahčiť *presťahovanie bydliska fyzických osôb z jednej krajiny do druhej*“ a odporúča „*oslobodiť* od dovozných ciel a poplatkov bez zákazu alebo obmedzenia dovozu hospodárskej povahy hnuteľné veci, ktoré dovezie fyzická osoba v *rámci presťahovania svojho bydliska do krajiny dovozu*“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát).

50. V dôsledku toho zastávam názor, že na prvú časť prvej prejudiciálnej otázky treba odpovedať tak, že nariadenie č. 1186/2009 treba vykladať v tom zmysle, že je vylúčené, aby mala fyzická osoba bydlisko v členskom štáte a súčasne v tretej krajine, najmä na účely uplatnenia oslobodenia od cla upraveného v článku 3 tohto nariadenia.

6. *O druhej časti prvej prejudiciálnej otázky*

51. Vzhľadom na zápornú odpoveď, ktorú teda navrhujem poskytnúť na prvú časť prvej otázky, sa domnievam, že netreba odpovedať na druhú časť tejto otázky, ktorá sa týka prípadného uplatnenia uvedeného článku 3 na osobný majetok prevezený do Únie, keď dotknutá osoba opustí to tzv. obvyklé bydlisko, ktoré sa nachádza v tretej krajine, keďže túto poslednú uvedenú otázku vnútroštátny súd položil len subsidiárne pre prípad, že by bolo možné mať dvojité „bydlisko“ v zmysle tohto nariadenia.

52. V tomto smere chcem zdôrazniť len to, že túto možnosť považujem za nezlučiteľnú s hlavným kritériom uvedeným v článku 3, podľa ktorého „fyzick[é] osob[y] [žiadajúce o uvedené oslobodenie od cla] *sťahuj[ú] sa z bydliska v tretej krajine na colné územie Spoločenstva*“ [39]. Z takého znenia totiž podľa môjho názoru nevyhnutne vyplýva zmena miesta jediného bydliska z tretej krajiny do členského štátu. Tento prípad sa však odlišuje od situácie, ktorá by nastala, keby určitá osoba mohla opustiť svoje bydlisko v tretej krajine, aby sa v budúcnosti usadila výlučne v predpokladanom druhom bydlisku, ktoré sa už nachádza v členskom štáte, ako uvádza vnútroštátny súd. [40] Pokiaľ táto osoba úplne nesplní uvedené kritérium, nemôže sa domáhať práva na oslobodenie od cla stanoveného v tomto článku.

B – *O kritériách na určenie miesta bydliska fyzickej osoby v zmysle nariadenia č. 1186/2009*

1. *Úvodné úvahy*

53. Druhá prejudiciálna otázka je položená pre prípad, že Súdny dvor by, ako navrhujem, vykladal ustanovenia nariadenia č. 1186/2009 v tom zmysle, že vylučujú možnosť, aby mala fyzická osoba dvojité bydlisko v zmysle týchto ustanovení.

54. Vnútroštátny súd sa vzhľadom na rozhodnutie, ktoré bolo pred ním napadnuté, a na návrhy pána X uvedené v kasačnom opravnom prostriedku pýta, aké kritériá treba na účely uplatňovania tohto nariadenia použiť na určenie krajiny, v ktorej sa nachádza bydlisko osoby za takých okolností, akými sú okolnosti sporu vo veci samej, t. j. keď mala dotknutá osoba počas určitého obdobia osobné i pracovné väzby v tretej krajine a výlučne osobné väzby v členskom štáte. V odpovedi na túto otázku má Súdny dvor v podstate vymedziť pojem bydlisko v zmysle nariadenia č. 1186/2009 a najmä spresniť kritériá posudzovania, ktoré majú prevážiť v prípade rozptýlenia hraničných kritérií.

55. V rámci odôvodnenia svojej otázky vnútroštátny súd uvádza, že Súdny dvor už skúmal pojem „bydlisko“ v rámci výkladu už citovaných smerníc 83/182 a 83/183, ktoré sa týkajú oslobodenia od dane, a nie od cla. Pýta sa, či a do akej miery sú prvky definície pojmu bydlisko uvedené v týchto dvoch smerniciach, najmä pokiaľ ide o zvažovanie osobných väzieb a pracovných väzieb, ako aj súvisiace rozsudky Súdneho dvora [41] relevantné na účely určenia miesta bydliska v zmysle nariadenia

39 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

40 — Holandská vláda podľa tej istej logiky subsidiárne tvrdí, že pokiaľ by Súdny dvor konštatoval, že článok 3 nariadenia č. 1186/2009 umožňuje mať bydlisko v členskom štáte a zároveň v tretej krajine, neznamenalo by to, že dotknutá osoba má nárok na oslobodenie od cla upravené v tomto článku, vzhľadom na to, že v takom prípade by na jednej strane došlo k *opusteniu* bydliska v tretej krajine – a nie k jeho presťahovaniu na colné územie Únie – a na druhej strane by bydlisko v členskom štáte bolo *zachované* – a nie zriadené.

41 — Tento súd odkazuje na rozsudky Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160), Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407) a Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251).

č. 1186/2009. Na odôvodnenie svojich pochybností zdôrazňuje, že cieľ uvedených smerníc sa líši od cieľa tohto nariadenia, a poukazuje na to, že spor vo veci samej sa líši od sporov, z ktorých vychádzali veci v minulosti prejednávané Súdnym dvorom, v tom zmysle, že dotknutá osoba v tejto veci má pracovné väzby len v tretej krajine, a nie aj v príslušnom členskom štáte. [42]

56. Pán X zastáva názor, že odpoveď na druhú prejudiciálnu otázku by mala byť skutočne v súlade s líniou rozsudkov, v ktorých Súdny dvor poskytol výklad pojmu „bydlisko“ v zmysle smerníc 83/182 a 83/183, keďže nariadenie č. 1186/2009 je súčasťou toho istého kontextu a sleduje takmer ten istý cieľ ako uvedené smernice v tom zmysle, že aj jeho článok 3 sa týka pohybu osobného majetku určeného pre jednotlivcov. Holandská vláda sa rovnako domnieva, že prednosť by analogicky s uvedenými rozsudkami mali mať osobné väzby a že vnútroštátnemu súdu prináleží určiť, v ktorom bydlisku prevažujú, a to na základe skutočností, ktorých netaxatívny zoznam inšpirovaný touto judikatúrou uvádza. [43]

57. Naopak, Komisia sa domnieva, že vymedzenie pojmu „bydlisko“ uvedené v smerniciach 83/182 a 83/183 a vykladané Súdnym dvorom nemožno použiť v prejednávanej veci. Navrhuje vymedziť uvedený pojem v zmysle tohto nariadenia tak, že „v zásade zodpovedá miestu, kde dotknutá osoba skutočne býva väčšinu roka“. Len subsidiárne a iba v prípade, že by nebolo jasné, že toto miesto zodpovedá tretej krajine, je potrebné zohľadniť skutočnosť, že dotknutá osoba má hlavné osobné väzby v členskom štáte.

58. Domnievam sa, že na účely uplatňovania nariadenia č. 1186/2009 treba pojem „bydlisko“ chápať autonómne nielen vo vzťahu k právnym poriadkom členských štátov, [44] ale aj vo vzťahu k definíciám tohto pojmu alebo príbuzných pojmov, ktoré sú uvedené v ďalších aktoch práva Únie a spresnené v judikatúre Súdneho dvora.

2. *O prípadnom výklade pojmu „bydlisko“ z hľadiska ďalších aktov práva Únie*

59. Na rozdiel od nariadenia č. 1186/2009 je v smernici 83/182 i v smernici 83/183, ktoré boli obe prijaté v oblasti oslobodenia od dane, výslovne uvedené, čo treba chápať po pojmom „bydlisko“, a to v ich článku 7 ods. 1, resp. v článku 6 ods. 1. [45] Zdôrazňujem, že normotvorca poskytol tieto informácie len „na uplatňovanie“ týchto smerníc, a nie všeobecne pre právo Únie. [46] Komisia správne poukazuje na to, že keby chcel normotvorca použiť rovnakú definíciu na účely uplatňovania nariadenia č. 1186/2009, bol by to urobil, a to v predmetnom prípade o to evidentnejšie, že nariadenie č. 918/83, ktoré ním bolo kodifikované, bolo prijaté v ten istý deň ako uvedené dve smernice.

42 — V tomto smere vnútroštátny súd cituje rozsudok Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, body 52 a 53), no zároveň poukazuje na to, že ustanovenie porovnateľné s článkom 7 ods. 1 druhým pododsekom smernice 83/182, podľa ktorého sa musia za určitých okolností uprednostniť osobné väzby, v nariadení č. 1186/2009 chýba, a usudzuje, že také okolnosti okrem toho v prejednávanej veci aj tak nenastali.

43 — Odvolávajúc sa na bod 55 rozsudku Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407) táto vláda konštatuje, že súd by mal zohľadniť „najmä fyzickú prítomnosť, prítomnosť rodinných príslušníkov, obydlie k dispozícii, miesto skutočnej školskej dochádzky detí, miesto výkonu pracovných činností, miesto majetkových záujmov, miesto administratívnych väzieb na verejné orgány a sociálne orgány, keďže tieto skutočnosti odrážajú vôľu uvedenej osoby vniesť určitú stabilitu do miesta naviazania v dôsledku kontinuity vyplývajúcej z obvyklého života a z priebehu normálnych spoločenských a pracovných vzťahov“. Ďalej uvádza zohľadnenie „takých skutočností, akou je krajina, v ktorej vzniká nárok na dôchodok, krajina, v ktorej je usadený zamestnávateľ, a krajina, v ktorej bolo uzatvorené nemocenské poistenie“.

44 — Pozri bod 31 a nasl. týchto návrhov.

45 — Znenie týchto ustanovení je pripomenuté v bodoch 16 a 17 týchto návrhov.

46 — Vzhľadom na názov uvedených článkov („Všeobecné pravidlá na určovanie bydliska“), ako aj na *travaux préparatoires* k týmto smerniciam [pokiaľ ide o smernicu 83/183, pozri najmä článok 8 návrhu Komisie, KOM(1975) 528 v konečnom znení, Ú. v. ES C 267, 1975, s. 11] sa mi zdá, že definície uvedeného pojmu boli zavedené najmä na doplnenie zoznamu prípustných dôkazných prostriedkov, ktorými môžu dotknuté osoby preukázať miesto svojho bydliska, ktorý teraz nasleduje v odseku 2 uvedených článkov.

60. Okrem smerníc 83/182 a 83/183, na ktoré sa vnútroštátny súd odvoláva, treba poukázať na to, že pojem „bydlisko“ bol takmer rovnako vymedzený aj v neskôr prijatých smerniciach v oblasti vydávania a spravovania vodičských preukazov.[47] Súdny dvor konštatoval, že dodržanie podmienky bydliska stanovenej v týchto smerniciach predstavuje základný prvok systému, ktorý zaviedli s cieľom bojovať proti zneužívaniu súvisiacemu s javom, ktorý Súdny dvor nazval „turistikou za vodičskými preukazmi“, ako aj na uľahčenie kontrol.[48] Zdá sa teda, že keď chcel normotvorca použiť tú istú definíciu tohto pojmu, ako je uvedená v smerniciach 83/182 a 83/183, vrátane akejkoľvek inej oblasti než daňové veci, urobil to výslovne.

61. V každom prípade Súdny dvor len v rámci pôsobnosti smerníc 83/182 a 83/183 uviedol sériu spresnení týkajúcich sa definícií, ktoré sú v nich uvedené. Rozhodol najmä, že v zmysle oboch týchto smerníc „bydliskom sa má rozumieť miesto, kde má dotknutá osoba trvalo sústredené svoje záujmy“, že „kritérium trvalosti odkazuje na podmienku, podľa ktorej dotknutá osoba musí zvyčajne žiť v danom mieste aspoň 185 dní v každom kalendárnom roku“, a že na účely určenia bydliska sa majú zohľadniť nielen „všetky relevantné skutkové okolnosti“, ale aj cieľ predmetnej smernice.[49]

62. Z odôvodnení smerníc 83/182 a 83/183 však vyplýva, že ich hlavným cieľom je podpora voľného pohybu osôb vnútri Únie pomocou odstránenia daňových prekážok dovozu osobného majetku nachádzajúceho sa v inom členskom štáte do určitého členského štátu.[50] Tento cieľ nie je rovnocenný s cieľmi nariadenia č. 1186/2009,[51] lebo to sa týka pohybu majetku nie medzi členskými štátmi, ale medzi členským štátom a treťou krajinou, čo je jediná situácia, v ktorej sa za normálnych okolností uplatňujú opatrenia na ochranu hospodárstva Únie, ktoré sú dôvodom uloženia cla,[52] ako správne zdôraznil vnútroštátny súd.

63. Ďalší dôvod, pre ktorý sa domnievam, že koncepciu bydliska v zmysle uvedených smerníc nemožno použiť pri výklade nariadenia č. 1186/2009, aj keby išlo len o subsidiárny zdroj inšpirácie, je ten, že tieto dve kategórie aktov sa týkajú odlišných oblastí práva, hoci vykazujú určité podobnosti. Na jednej strane je pravda, že spoločnou črtou oslobodenia od dane a oslobodenia od cla je to, že ich cieľom je oslobodiť majetok, na ktorý sa vzťahujú, od akéhokoľvek zaťaženia, a na druhej strane v legislatívnych prácach bolo deklarované úsilie o zvýšenie podobnosti medzi ustanoveniami platnými v daňovej oblasti a ustanoveniami platnými v colnej oblasti.[53] Tieto dve kategórie oslobodenia však nemožno úplne pripodobniť najmä z toho dôvodu, že v colnej oblasti sa otázka prípadného priznania oslobodenia vzhľadom na samotnú jej podstatu týka len majetku pochádzajúceho z tretej krajiny, ale aj preto, že spôsob ich pôsobenia a ich účinky sú odlišné.[54]

47 — V prvej smernici Rady 80/1263/EHS zo 4. decembra 1980 o zavedení vodičského preukazu Spoločenstva (Ú. v. ES L 375, s. 1) sa už pojem bydlisko veľakrát spomínal, ale nebol v nej vymedzený. Článok 9 smernice Rady 91/439/EHS z 29. júla 1991 o vodičských preukazoch (Ú. v. ES L 237, s. 1; Mim. vyd. 07/001, s. 317) tento nedostatok napravil. Táto definícia bola prebratá do článku 12 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/126/ES z 20. decembra 2006 o vodičských preukazoch (Ú. v. EÚ L 403, s. 18), ktorou bola zrušená predchádzajúca smernica.

48 — Pozri najmä rozsudky Grasser (C-184/10, EU:C:2011:324, bod 27), Hofmann (C-419/10, EU:C:2012:240, body 70 a 76), ako aj Nīmanis (C-664/13, EU:C:2015:417, bod 36 a nasl.).

49 — Pokiaľ ide o smernicu 83/182, pozri rozsudky Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160, bod 17 a nasl.), ako aj Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, bod 51 a nasl.), a pokiaľ ide o smernicu 83/183, pozri rozsudok Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, bod 54 a nasl.).

50 — Pozri rozsudky Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160, bod 13), Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, bod 58) a Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, bod 53).

51 — Pozri bod 45 a nasl. týchto návrhov.

52 — Pozri odôvodnenia 2 a 3 nariadenia č. 1186/2009.

53 — Pozri vyššie uvedené stanovisko Hospodárskeho a sociálneho výboru (bod 1.8); dôvodovú správu k návrhu Komisie [KOM(2007) 614 v konečnom znení, s. 2 a 3], ktorý vyústil do prijatia nariadenia Rady (ES) č. 274/2008 zo 17. marca 2008 (Ú. v. EÚ L 85, s. 1), ktorým bolo zmenené a doplnené nariadenie č. 918/83 a ktoré bolo kodifikované nariadením č. 1186/2009; GEORGOPOULOS, T.: La franchise douanière, Le droit douanier communautaire entre cohérence et flexibilité. In: *R.A.E.* 2005, č. 4, s. 608.

54 — Pozri BERR, C. J., TRÉMEAU, H.: *Le droit douanier communautaire et national*. Economica, Paris, 2006, bod 157; ako aj SOULARD, C.: Union douanière, Taxation des marchandises. In: *Jurisclasseur Europe*. Zošit 504, 2007, bod 124.

64. Nakoniec chcem poukázať na to, že keby sa všetky kritériá na určenie bydliska vyplývajúce jednak zo smerníc 83/182 a 83/183 a jednak zo súvisiacej judikatúry použili na účely uplatňovania nariadenia č. 1186/2009, mohlo by to ohroziť potrebný účinok článku 3 a nasl. tohto nariadenia, keďže praktickým dôsledkom by bolo to, že prístup k oslobodeniu od cla upravený týmito ustanoveniami najmä v záujme občanov Únie by bol omnoho zložitejší, než normotvorca chcel. [55]

65. Z týchto úvah podľa môjho názoru v prvom rade vyplýva, že osobitné pravidlo, podľa ktorého treba uprednostniť miesto, kde má dotknutá osoba osobné väzby, ak nie je možné určiť, kde sa nachádza trvalé centrum záujmov, môže byť rozhodujúce len v prípade, že ako je uvedené v príslušných ustanoveniach smerníc 83/182 a 83/183, dotknutá osoba žila „striedavo na rôznych miestach nachádzajúcich sa v dvoch alebo viacerých členských štátoch“. [56] Rovnako ako Komisia sa totiž domnievam, že táto voľba normotvorcu je povinná, pokiaľ je potrebné určiť, ktorý z viacerých dotknutých členských štátov môže vybrať daň z predmetného majetku, teda na účely rozdelenia daňovej právomoci v rámci Únie, nie však vtedy, keď dotknutá osoba striedavo žila v členskom štáte a v tretej krajine.

66. V druhom rade, referenčné obdobie stanovené v smerniciach 83/182 a 83/183, podľa ktorých bydliskom je v zásade miesto, kde dotknutá osoba žije „aspoň 185 dní v každom kalendárnom roku“, t. j. viac ako polovicu každého dotknutého roku, nie je vhodné pre oblasť oslobodenia od cla. Obsah svojho návrhu uvediem nižšie, [57] ale už v tejto fáze chcem uviesť, že podľa môjho názoru je síce kritérium pomeru času stráveného určitou osobou v určitej krajine relevantné, ale, naopak, periodicita súvisiaca s rokom nie je úplne primeraná z hľadiska otázky prípadného oslobodenia od cla.

67. Domnievam sa teda, že informácie týkajúce sa pojmu „bydlisko“ uvedené vo vyššie uvedených smerniciach, ktorých výklad poskytol Súdny dvor, nemožno použiť v prejednávanej veci ako také a dokonca ani analogicky vzhľadom na rozdielne znenie, ciele a oblasť, ktorými sa nariadenie č. 1186/2009 odlišuje od uvedených smerníc.

68. Pre úplnosť uvádzam, že Súdny dvor poskytol aj výklad pojmov blízkych pojmu „bydlisko“, ktoré sú prítomné v rozličných oblastiach práva Únie. Spomeniem tu stručne najmä rozsudky týkajúce sa výrazov „bydlisko“ a „obvykle“ v zmysle nariadenia č.1408/71, [58] ako aj pojem „obvyklý pobyt“, ktorý je prítomný najmä v tzv. nariadení Brusel IIa, [59] nie je v ňom však vymedzený. [60]

69. Z tejto judikatúry vyplýva, že vo všeobecnosti sa vyžaduje stabilný pobyt umožňujúci charakterizovať úzke väzby s určitou krajinou, keď sa uplatňujú také kritériá lokalizácie, a že Súdny dvor vytvoril zoznam kritérií posúdenia len na účely uplatňovania dotknutých nariadení. Keďže normotvorca Únie stanovil tieto kritériá len na priradenie cezhraničnej situácie jednému alebo

55 — Bolo správne zdôraznené, že „keďže voľný pohyb európskych občanov… bol povýšený na základnú zásadu práva Spoločenstva, bolo by nezmyselné, keby títo občania museli čeliť príliš striktnému daňovému režimu, keď sa vracajú alebo (po prvý raz) usadzujú v Európskej únii. V nariadení č. 918/83 síce nie je vyhradené osobitné oslobodenie pre európskych štátnych príslušníkov, no tí ako prví využijú oslobodenie [súvisiace s ich súkromným životom]“ (pozri GEORGOPOULOS, TH.: c. d., s. 607). Pozri tiež bod 77 týchto návrhov.

56 — Podľa článku 7 ods. 1 druhého pododseku smernice 83/182 a článku 6 ods. 1 druhého pododseku smernice 83/183 „za bydlisko osoby, ktorú pracovné väzby pútajú k inému miestu ako osobné väzby, a ktorá preto žije striedavo na rôznych miestach nachádzajúcich sa v dvoch alebo viacerých členských štátoch, sa však považuje miesto, ku ktorému má osobné väzby“.

57 — Pozri bod 74 a nasl. týchto návrhov.

58 — Pokiaľ ide o pojem „bydlisko“ vymedzený v článku 1 písm. h) nariadenia č. 1408/71, pozri rozsudok Swaddling (C-90/97, EU:C:1999:96, body 29 a 30), a pokiaľ ide o pojem závislá činnosť „zvyčajne“ vykonávaná v členskom štáte, ktorý je uvedený najmä v článku 14 a nasl. tohto nariadenia, pozri rozsudok Banks a i. (C-178/97, EU:C:2000:169, bod 25 a nasl.).

59 — Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 243), podľa ktorého obvyklý pobyt manželov i obvyklý pobyt dieťaťa sú základom mnohých kategórií súdnej právomoci.

60 — Pokiaľ ide o pojem obvyklý pobyt dieťaťa v zmysle nariadenia Brusel IIa, pozri najmä rozsudky A (C-523/07, EU:C:2009:225, bod 37 a nasl.) a Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, bod 44 a nasl.).

druhému členskému štátu z hľadiska rozhodného práva a z hľadiska súdnej právomoci, predmetné rozsudky sú rovnako ako rozsudky týkajúce sa smerníc 83/182 a 83/183 súčasťou kontextu odlišného od kontextu prejednávanej veci v tom zmysle, že v prejednávanej veci ide o zaťaženie alebo nezaťaženie majetku pochádzajúceho z tretej krajiny v práve Únie.

70. Podľa môjho názoru je teda potrebné poskytnúť definíciu pojmu „bydlisko“, ktorá bude osobitne prispôsobená ustanoveniam nariadenia č. 1186/2009, ktorých výklad vnútroštátny súd požaduje.

3. *O vymedzení pojmu „bydlisko“ vlastnom nariadeniu č. 1186/2009*

71. V prvom rade pripomínam, že v pôvodnom návrhu týkajúcom sa aktu, ktorý sa stal nariadením č. 918/83,[61] Komisia chcela vymedziť pojem „bydlisko“ na účely uplatňovania tohto návrhu nariadenia v článku 4, ktorého podstata sa podobá podstate článku 3 nariadenia č. 1186/2009. Definícia tohto pojmu, ktorá nebola zachovaná v konečnom znení nariadenia č. 918/83, znela takto: „miesto, kde sa osoba zvyčajne zdržiava, t. j. miesto, kde sa nepretržite zdržiava počas určitého obdobia z dôvodu osobných alebo pracovných väzieb, ktoré svedčia o úzkom prepojení medzi ňou a miestom, kde býva“.

72. V prejednávanej veci sa Komisia domnieva, že na druhú prejudiciálnu otázku treba odpovedať v tom zmysle, že „na účely uplatňovania článku 3 nariadenia č. 1186/2009 bydlisko v zásade zodpovedá miestu, kde dotknutá osoba skutočne býva väčšinu roka“. Incidenčne navrhuje použiť subsidiárnu metódu v prípadoch, keď hlavné osobné väzby viažu dotknutú osobu k členskému štátu.

73. Ja sa zas domnievam, že odpoveď na túto otázku musí obsahovať definíciu pojmu „bydlisko“ v zmysle nariadenia č. 1186/2009, ktorá bude platiť nielen pre jeho článok 3, ale pre všetky ustanovenia tohto nariadenia, ktoré používajú uvedený pojem ako kritérium.[62]

74. Okrem toho sa domnievam, že ak sa má vychádzať z toho, že fyzická osoba si zriadila „bydlisko“ v tretej krajine, musí byť požadovaný dostatočný čas prítomnosti[63] a musí sa stanoviť kritérium pomeru (alebo koeficient), ako navrhuje Komisia. Považuje za nevyhnutné, aby dotknutá osoba žila v tejto krajine počas príslušného obdobia prinajmenšom väčšinovo, pokiaľ v nej nežila výlučne. Toto časové, matematické a objektívne kritérium má výhodu v tom, že si nevyžaduje zvažovanie medzi rozličnými skutočnosťami, s ktorými sú niekedy spojené subjektívne úvahy, pričom uvedenie ich podrobného zoznamu – aký navrhuje holandská vláda – môže byť na jednej strane v praxi ťažké, či dokonca irelevantné, a na druhej strane môže byť pre vnútroštátny súd zložité zvažovať ich v každej konkrétnej veci.

75. Naopak, nemyslím si, že je potrebné použiť „rok“ ako jediné referenčné obdobie, vzhľadom na to, že kalendárny rok je obdobie, ktoré podľa môjho názoru síce v daňovej oblasti má určitý význam z hľadiska zvyčajného trvania účtovného alebo zdaňovacieho obdobia, ale je menej prispôsobený colnej oblasti, najmä pokiaľ ide o určenie, či môže byť dotknutej osobe priznané oslobodenie od cla. Podľa môjho názoru by bolo nelogické, keby sa krajina „bydliska“ určitej osoby v zmysle nariadenia č. 1186/2009 menila v závislosti od jednotlivých rokov alebo dokonca od ročného priemeru. Za

61 — Vyššie uvedený návrh [KOM(79) 104 v konečnom znení].

62 — Pozri bod 28 týchto návrhov.

63 — Rovnako vyššie uvedené odporúčanie Rady pre colnú spoluprácu požadovalo v súvislosti s oslobodením hnuteľného majetku pri príležitosti presťahovania bydliska: „v prípade osoby vracajúcej sa do krajiny dovozu *sa dĺžka pobytu v cudzine musí javiť ako postačujúca*“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát).

rozhodujúce považujem v tomto smere celkové obdobie, počas ktorého sa zdržiavala v tretej krajine pred dovozom svojho osobného majetku na colné územie Únie. Konkrétny výsledok by však mohol byť úplne odlišný podľa toho, či by úvahy umožňujúce určiť miesto jej bydliska vychádzali z ročnej analýzy alebo z celkového pohľadu na príslušné obdobie. [64]

76. Okrem toho sa domnievam, že nie je vhodné a dokonca ani nevyhnutné poskytnúť primárnu definíciu a navrhnúť ďalšie subsidiárne riešenie najmä pre prípad, že by bolo ťažké určiť, v ktorej krajine dotknutá osoba bývala počas väčšej časti sledovaného obdobia.

77. Možnosť zaviesť bez akéhokoľvek základu vyvodeného z nariadenia č. 1186/2009 alternatívne kritérium súvisiace s tým, že dotknutá osoba má hlavné osobné väzby v členskom štáte, by totiž mala nevýhodu v tom, že by mohla viesť k opačnému výsledku, než je ten, ku ktorému sa dospeje pomocou časového kritéria, ktoré navrhujem. Platilo by to najmä v prejednávanej veci. [65] Navyše toto kritérium by zbavilo oslobodenie upravené v článku 3 a nasl. nariadenia veľkej časti potrebného účinku vzhľadom na to, že občania Únie, ktorí sa pracovne trvalo zdržiavajú v tretej krajine a svojich blízkych zanechali usadených v členskom štáte, z ktorého pochádzajú, by často nemohli využiť tento výhodný mechanizmus.

78. Stanovenie subsidiárneho kritéria sa mi napokon javí ako nedôvodné z hľadiska obvyklých pravidiel, ktoré na jednej strane súvisia so vzťahom medzi každou zásadou a jej výnimkami a na druhej strane s dôkazným bremenom. Osobe, ktorá chce využiť výnimku zo zásady zaťaženia, ktorou je oslobodenie od cla, [66] totiž jednoznačne prináleží poskytnúť dôkaz všetkých skutočností, na ktoré sa v tomto smere odvoláva. [67] Vnútroštátnemu súdu okrem toho prináleží uplatniť kritériá vymedzené Súdnym dvorom vzhľadom na skutkové okolnosti sporu, ktorý prejednáva, a prípadne zamietnuť žiadosť o oslobodenie od cla v prípade pretrvávajúcich pochybností v súvislosti s tým, že bydlisko tejto osoby sa skutočne nachádza v tretej krajine. Ak bude dotknutej osobe prináležať bremeno poskytnúť dôkaz o tom, že má nárok na toto oslobodenie, obmedzia sa tým najmä možnosti zneužívania takej colnej výsady.

79. V tomto smere chcem poukázať na to, že ako zdôrazňuje Komisia, prípadné riziko zneužitia systému oslobodenia od cla upraveného v článku 3 nariadenia č. 1186/2009, ktoré by mohlo vyplynúť najmä z príliš extenzívnej koncepcie pojmu „bydlisko“, je v zásade obmedzené sériou kumulatívnych podmienok stanovených v článkoch 4 až 11 uvedeného nariadenia. Keďže stanovujú dostatočný rámec pre možnosť využiť uvedený systém, podľa môjho názoru nie je potrebné pridávať k nim také požiadavky, aké navrhla holandská vláda.

80. Nakoniec chcem poukázať na to, že keďže normotvorca si úmyselne zvolil jednoduché riešenie, keď sa rozhodol presne nevymedziť pojem bydlisko v zmysle nariadenia č. 918/83 a následne nariadenia č. 1186/2009, považujem za zásadné nezvoliť si takú definíciu tohto pojmu, ktorá by bola príliš komplexná v rámci výkladu požadovaného v prejednávanej veci.

64 — Napríklad pokiaľ sa určitá osoba v rámci päťročného obdobia viac zdržiavala v tretej krajine počas štyroch prvých, ale viac v členskom štáte počas posledného roka, mohlo by to v prípade ročnej analýzy viesť k záveru, že jej bydlisko sa v tomto poslednom roku nachádzalo na území Únie, takže by jej bolo odopreté oslobodenie od cla, hoci väčšinu času počas tohto obdobia žila mimo Únie.

65 — V prípade pána X je nesporné, že sporné obdobie trvalo od 1. marca 2008 do 1. augusta 2011 a že počas týchto troch a pol roka strávil mimo Kataru len 281 dní, t. j. omnoho menej než jeden rok. Zdržiaval sa teda hlavne v tejto tretej krajine, v ktorej sa podľa môjho názoru nachádza jeho „bydlisko“. Naopak, keby sa určilo miesto, kde prevažujú osobné väzby dotknutej osoby, malo by to za následok, že miestom jeho bydliska by bolo Holandsko.

66 — Pozri bod 41 a nasl. týchto návrhov.

67 — V článku 126 nariadenia č. 1186/2009 je výslovne uvedené, že „ak je priznané oslobodenia v tomto nariadení podmienené splnením určitých podmienok, dotknutá osoba musí k spokojnosti príslušných orgánov preukázať splnenie týchto podmienok“.

81. V dôsledku toho navrhujem odpovedať na druhú otázku v tom zmysle, že pri určovaní bydliska fyzickej osoby v zmysle nariadenia č. 1186/2009 vnútroštátnemu súdu, ktorý prejednáva spor vo veci samej, prináleží prihliadnuť na všetky skutočnosti, na základe ktorých sa dá zistiť miesto, kde sa táto osoba konkrétne zdržiavala počas väčšej časti príslušného obdobia, t. j. obdobia, počas ktorého sa dotknutá osoba čiastočne zdržiavala v jednej alebo viacerých tretích krajinách.

V – **Návrh**

82. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré položil Hoge Raad der Nederlanden (Najvyšší súd Holandska), takto:

1. Ustanovenia nariadenia Rady (ES) č. 1186/2009 zo 16. novembra 2009 ustanovujúceho systém Spoločenstva pre oslobodenie od cla sa majú vykladať v tom zmysle, že je vylúčené, aby mala fyzická osoba „bydlisko“ súbežne v členskom štáte aj v tretej krajine, najmä na účely uplatnenia oslobodenia od dovozného cla upraveného v článku 3 tohto nariadenia.

2. V tej istej súvislosti je potrebné určiť „bydlisko“ fyzickej osoby s prihliadnutím na všetky skutočnosti, na základe ktorých sa dá zistiť miesto, kde sa táto osoba konkrétne zdržiavala počas väčšej časti príslušného obdobia.